

Edita:

Associació de narradores i narradors

Museu Etnològic

Pg. de Santa Madrona, s/n (Montjuïc)

08038 Barcelona

Tel. 93 424 68 07

Consell de redacció: Roser Ros, Montserrat Solanas, Martha Escudero, Inongo–vi–Makomé, Catherine Favret

Col.laboradors: Pep Duran, Ignasi Potrony

Disseny gràfic: Jordi Palet i Puig.

Es permet la difusió dels textos d'aquesta revista, sempre i quan se'n mencioni la font.

2 **Sumari**

3 **Editorial**

Paraula viva

3 **De boca a orella**

L'Índex tipològic de la rondalla catalana, un catàleg de rondalles necessari. Carme Oriol

6 **Les mil i una. Esdeveniments al voltant de la narració**

Paraules per a 6 llunes. Sis mesos de contes per a adults al Harlem. Martha Escudero

Contes a les Festes de Gràcia 2003.

Petits contes particulars. Ignasi Potrony

Contes al Bar La cotxera. Elisabet Ulibarri

Contes a l'Hospital de la Vall d'Hebron amb l'AFANOC (Associació de Familiars de nens oncològics de Catalunya). Elisabet Ulibarri

Sopa de contes. Mtserrat Cebrián

9 **Llibres**

Per Martha Escudero, Roser Ros, Albert Estengre, Montserrat Solanas, Inongo –vi–makomé, Catherine Favret, Ignasi Potrony, ...

17 **Correu, obriu el correu**

19 **I per postres...uns quants contes**

Contes de la tradició oral a Cuevas de Ayllón, Soria

21 **La cita**

Editorial

ANIN coorganitzarà, en el marc del Fòrum 2004, unes jornades sota el títol "Paraula viva" a Badalona. Seran unes jornades sobre la narració oral de contes, llegendes, mites...

Els canvis que el pas dels temps han introduït en la vida social i familiar, en les relacions humanes de tots i entre tots els països, afavorits per les modernes tecnologies comunicatives, la globalització, no han alterat fins a la data, de manera global, la cultura i tradicions pròpies i la influència i la importància de la comunicació oral, l'oralitat.

Paraula viva proposa unes jornades de reflexió i de pràctica. Conèixer la riquesa dels relats creats des de l'òptica de les diferents civilitzacions, és a dir, les arrels, la manera d'ésser, la història de cada comunitat, en una paraula, intercalar cultures, ens enriqueix per la seva diversitat i amplia el nostre coneixement i comprensió de gent i països, tot descobrint que en el contingut de la rondalla i el conte s'hi troben problemes humans amb components universals i les solucions locals són adaptades a la seva idiosincràsia i societat. Per a ben narrar, el narrador ha de ser molt conscient d'aquestes diferències i similituds per expressar tot el caràcter intern i la vàlua de cada un dels relats i fer-los viure als seus oients.

El narrador oral conscient dedica temps a l'aprenentatge, i estudia les obres d'autors prestigiosos, antics i moderns, que tracten en profunditat el tema de la rondalla i el conte. El camp de la narració és un camp gairebé infinit i renovat constantment, però les arrels es mantenen vives i invariables.

ANIN, per tant, per mitjà d'aquestes jornades que es desenvoluparan del 5 a l'11 de juliol de 2004, ens brinda no només una magnífica oportunitat per a la reflexió, interpretació i pràctiques de la narració oral, sinó també una bona ocasió per a trobar-nos, intercanviar idees i opinions, i viure i compartir plenament durant uns dies, i en tots els conceptes, moments d'amistat i experiències.

A la web de l'Associació trobareu més detalls sobre aquestes jornades.

L'Índex tipològic de la rondalla catalana, un catàleg de rondalles necessari

Carne Oriol
Universitat Rovira i Virgili, Tarragona

El Centre de Promoció de la Cultura Popular i Tradicional Catalana de la Generalitat de Catalunya acaba de publicar un llibre, *l'Índex tipològic de la rondalla catalana*, que de ben segur interessarà a moltes persones, però d'una forma especial a mestres, narradors, educadors i escriptors. Els seus autors, Josep M. Pujol i jo mateixa, som professors del Departament de Filologia Catalana de la Universitat Rovira i Virgili i ens dediquen des de fa anys a la investigació en rondallística. El llibre que ara s'ha publicat és el darrer fruit de la nostra recerca en aquest àmbit.

L'Índex tipològic de la rondalla catalana és un catàleg d'arguments de rondalles elaborat d'acord amb les directrius d'un catàleg internacional, *The Types of the Folktale*, publicat per Antti Aarne i Stith Thompson el 1928, reeditat i ampliat el 1961 (Helsinki: Suomalainen Tiedeakatemia), i ara en fase d'actualització gràcies a la tasca desenvolupada per un equip de la Universitat de Göttingen dirigit per Dr. Hans-Jörg Uther.

Aquest catàleg internacional és una eina de treball àmpliament acceptada i utilitzada pels investigadors en rondallística. Per això, des de la seva aparició s'han anat publicant altres catàlegs, complementaris d'aquest, en molts altres països. La cultura catalana disposa, doncs, des d'ara, d'una eina de treball, internacionalment reconeguda, que permetrà donar a conèixer el nostre ric patrimoni rondallístic tant dins com fora del nostre territori.

Les rondalles que hem tingut en compte són les incloses en els reculls rondallístics publicats en forma de llibre en l'àmbit lingüístic català des del 1853 fins al 2001. En total hem buidat 82 aplecs de rondalles, publicats en un total de 113 edicions, que corresponen a la tasca realitzada per 54 folkloristes.

El contingut que trobareu en el nostre catàleg és el següent:

- 1) Una introducció, en la qual expliquem: a) quina ha estat l'activitat de recollida de rondalles que han dut a terme els nostres folkloristes en tot el territori de llengua i cultura catalanes durant gairebé 150 anys; b) quina ha estat la investigació duta a terme en el terreny de la catalogació en rondallística tant a nivell internacional com a casa nostra; i c) quins han estat els criteris que hem seguit per organitzar la informació que presentem en el catàleg.
- 2) Uns mapes descriptius del territori.
- 3) El catàleg pròpiament dit, que s'estructura en els següents apartats: rondalles d'animals, rondalles pròpiament dites, rondalles meravelloses, rondalles religioses, rondalles d'enginy, rondalles del gegant beneït, contarelles, i rondalles formulístiques.
- 4) Una bibliografia, que inclou els rondallaris utilitzats (amb indicació de les diferents edicions que han tingut) i una llista d'obres de referència.
- 5) Un índex alfabètic, que permet localitzar, a través de títols i de paraules clau, la informació corresponent.

Pel que fa al catàleg pròpiament dit, la informació sobre les rondalles s'agrupa sota el que es denomina "tipus rondallístic", que és l'"argument genèric" sota el qual poden aixoplugar-se un conjunt de versions que tenen en comú aquest argument. Cada "tipus rondallístic" està precedit d'un número, que coincideix amb el del catàleg internacional Aarne/Thompson. Aquesta unitat de criteri facilita, per exemple, l'arreglada de dades per als estudis comparatius, ja que per exemple, sota el número 700, que descriu l'argument del nostre Patufet, trobarem la referència a moltes altres versions d'aquesta rondalla tan popular a casa nostra i, en general, a tot el continent europeu.

En cada entrada del nostre *Índex*, en primer lloc hi ha el número de catalogació i, tot seguit, el títol descriptiu en català (i a sota el corresponent en anglès). El títol en català l'hem adaptat, de forma que hem triat la denominació més popular que rep la rondalla en el nostre territori. Per exemple, el número 425C porta el títol genèric de "La Bella i la Bèstia" i el 510A "La Ventafocs".

Després del títol, hem escrit l'argument genèric de la rondalla, que no es correspon exactament al de cap versió en particular, però que, d'altra banda, les representa totes. La idea és que a través

d'aquest argument, la persona que consulta el catàleg hi pugui reconèixer tot un conjunt de versions que tenen un argument similar.

A continuació, hi ha les dades sobre les versions, que es troben agrupades d'acord amb les 11 grans regions en què hem dividit el territori català: Catalunya, Franja d'Aragó, Catalunya del Nord, Andorra, Mallorca, Menorca, Eivissa, Formentera, País Valencià, el Carxe i l'Alguer. A sota de cadascuna de les regions, hem inclòs les dades de cada versió: nom i cognom del recol·lector, títol del rondallari, títol de la versió, lloc on s'ha recollit (localitat i comarca), i dades de les edicions (volum, pàgines, lloc d'edició i editorial).

A grans trets, podem fer ara una primera valoració de l'*Índex*. Des d'un punt de vista quantitatiu, el nostre catàleg conté un total de 546 tipus rondallístics, la gran majoria dels quals corresponen a arguments de rondalles que són coneguts en diferents versions al llarg dels Països Catalans, per la qual cosa, el nombre total de versions que tenim catalogades amb número Aarne/Thompson és molt superior i arriba a les 2049.

El fet d'haver optat per una distribució per regions ens permet veure que la major activitat de recollida s'ha fet a Catalunya, ja que hi tenim entrades 879 versions; a continuació li segueixen Mallorca (415), el País Valencià (291) i la Franja d'Aragó (265); i a més distància el Carxe (56), Eivissa (52), Menorca (41), Catalunya del Nord (26), l'Alguer (18), Andorra (5) i Formentera (1).

Aquestes dades permeten constatar que durant prop de 150 anys, l'activitat de recollida de rondalles ha estat molt important en el conjunt dels Països Catalans, però desigual en els diversos territoris. A Catalunya i a Mallorca ha estat més gran i primerenca que no pas a la resta. Tanmateix, el País Valencià, la Franja d'Aragó i el Carxe han gaudit d'una atenció molt important en els darrers anys i s'han recollit materials rondallístics molt valuosos. Eivissa, Menorca i la Catalunya del Nord tenen una representació més modesta. Finalment, l'Alguer, Andorra i Formentera són les zones on la tasca de recollida ha estat menor i on caldria dedicar més esforços si es vol compensar la limitada representació que tenen actualment.

Les dades del nostre catàleg ens permeten observar que disposem d'un nombre molt important de versions autòctones d'arguments que també són coneguts en altres països. En aquest sentit, la informació del catàleg podrà ser d'ajuda a totes aquelles persones que vulguin renovar el seu repertori rondallístic, ja que tindran ocasió de conèixer versions de diferents zones del nostre territori (penso en els mestres que treballen en una àrea geogràfica concreta i que de ben segur agrairan disposar d'informació que els faciliti la localització de versions d'aquesta àrea).

Des d'un punt de vista pedagògic i narratiu, pot resultar molt positiu utilitzar versions que culturalment siguin properes als oients grans o petits (ja siguin alumnes o oients), i contrastar-les, per exemple, amb versions germàniques o franceses, incloses en els reculls dels germans Grimm i de Perrault, respectivament. Sovint, aquestes darreres versions s'han popularitzat molt gràcies a les traduccions que se n'han fet i a les nombroses adaptacions existents en els llibres de literatura infantil i juvenil, i aquesta difusió ha anat, moltes vegades, en detriment de les versions autòctones.

Des del punt de vista qualitatiu, el catàleg també ens permet analitzar algunes dades significatives que comentaré a tall d'exemple.

El número 333, "La caputxeta vermella", no surt al nostre catàleg. Aixó vol dir que no hem trobat versions d'aquesta rondalla publicades en el territori català. El fet resulta si més no curiós ja que ens posa de manifest que una rondalla que avui dia pràcticament tothom coneix no ha estat recollida pels nostres folkloristes. És que era tan popular que creien que no calia recollir-la o és que la popularitat li ha vingut de la difusió que han tingut les versions dels germans Grimm i de Perrault en els llibres de literatura infantil?

D'altra banda, el catàleg ens mostra que una de les rondalles més populars a casa nostra és el número 700, l'entranyable "Patufet". En tenim inventariades 23 versions i la seva distribució és força àmplia. Es troba a Catalunya, la Franja d'Aragó, Mallorca, el País Valencià i l'Alguer. Tanmateix, el nom del protagonista, que generalment dóna nom a les versions, varia molt d'un lloc a l'altre del territori. Se'l coneix, almenys, amb els noms de: Patufet, Cigronet, Garbancet, Gra de mill, Senabret, Cabeceta d'alls, Llagoreta-tomate, Nabet i Trompetet.

En el catàleg internacional Aarne/Thompson, el número 676 porta el títol "Open Sesame". La nostra adaptació d'aquest títol al català podria haver consistit a catalanitzar la fórmula més coneguda (també en castellà "Ábrete Sésamo"). En canvi, hem optat pel títol "Obre, Bitzoc!" que correspon a la fórmula que utilitza el protagonista d'una versió mallorquina recollida per Antoni M. Alcover. Potser l'ús de la fórmula no és d'àmbit general, però l'hem volguda reivindicar com una fórmula autòctona, més encara quan es troba recollida també en el *Diccionari Català-Valencià-Balear* d'Alcover/Moll.

El número 709 és conegut en anglès amb el títol "Snow-White". La nostra adaptació al català no ha estat, però, la de Blancaneu (el nom que rep la protagonista en la versió divulgada pels germans Grimm), ja que en les nostres versions orals aquest nom no té tradició. La protagonista de les nostres versions s'acostuma a dir Tarongineta, Tarongeta o Magraneta. Així, nosaltres hem optat per aquest darrer nom, "Magraneta", com a títol d'aquest tipus rondallístic tan conegut.

Amb aquestes notes he pretès donar una idea de les possibilitats que ofereix l'*Índex tipològic de la rondalla catalana*, un catàleg que estic convençuda que calia fer.

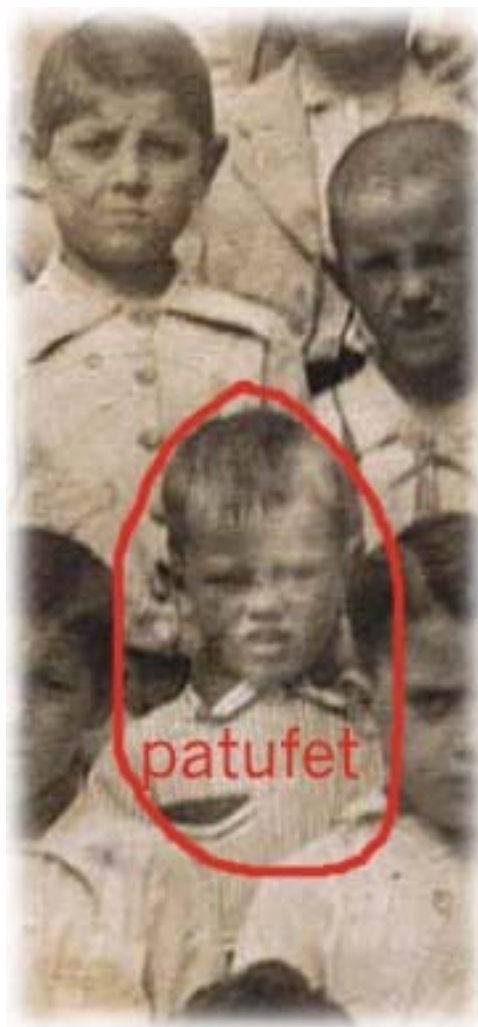
Nota de la Revista:

Aquest llibre que es referencia a continuació es pot trobar a les llibreries de les publicacions de la Generalitat de Catalunya.

ORIOI, Carme; PUJOL, Josep M.

Índex tipològic de la rondalla catalana.

Barcelona: Departament de Cultura de la Generalitat de Catalunya 2003. Materials d'Etnologia de Catalunya, 2.

Paraules per a 6 llunes

Sis mesos de contes per a adults al Harlem Jazz Club

Después de seis años de llevar adelante la programación de cuentos para adultos al Harlem, las hemos visto de todos colores. Cuando comenzamos la afluencia de público nos desbordó. Llegó a haber una sesión con 180 personas, que viendo el local preguntas ¿y dónde se metieron?. Después comenzó a pasar la euforia, o la moda, o ve tú a saber, pero seguimos adelante y, con sus más y sus menos, el público asistía en un promedio de 90 personas por sesión.

Sin desanimarnos y tratando de dar la mejor difusión a la actividad, dentro de nuestras restringidas posibilidades, fuimos proponiendo novedades en la programación: narradores de fuera, sesiones con nuevos narradores compartiendo escenario, parejas de narradores, y nos dimos cuenta de que el público del Harlem era sobre todo muy exigente.

Así que ahora, en este séptimo año de programación ininterrumpida hemos querido ofrecer a la consideración de este tan exigente público, una programación que incluye a algunos de los narradores de referencia de diferentes parte de la península y a algunos de los narradores de "casa nostra" más queridos por el público: los *Contes per a 6 llunes* que desde el 4 de octubre hasta el 27 de marzo del 2004 ocuparán el escenario del Harlem los sábados a las 9 de la noche. Es claro que no están todos los que son (si los programamos a todos, después ¿a quién ponemos?), pero si son todos los que están.

Esperamos, como ha sido desde el comienzo de esta aventura, que el Harlem sea un punto de encuentro entre narradores y que el público quede verdaderamente "encuentado".

Contes i cuentos

Contesicquentos@wanadoo.es

Para más información: www.corazoneszurcidos.org/harlem

Contes a les Festes de Gràcia 2003

La Federació de Carrers de la Festa Major va animar a les comissions de cada carrer a incloure sessions de contes entre les activitats de la festa.

A partir de les propostes presentades per les associades i els associats, cada carrer va fer la seva comanda..

Van narrar en total 8 socis d'Anin que van fer 9 sessions, 7 d'elles per a públic d'infants o familiar i 2 per a públic adult.

Donat el nombre de carrers en festa, no hi va haver gaires sessions, però la impressió general va ser positiva; així, de cara a l'any vinent, la Federació espera que més carrers s'animin a incloure contes en les seves programacions. També tindrà cura d'ajustar els horaris per no fer coincidir els contes amb altres sessions o activitats per a mainada (en una de les sessions per a infants, hi havia una gran xocolatada en un indret proper).

Les dues úniques sessions d'adults van tenir molta audiència, obrint una via per repetir i ampliar l'any vinent.

En resum, ha estat un inici que ha constatat als organitzadors l'encert de programar contes en les festes.

<http://www.festamajordegracia.org>

festamajor@gracianet.org

Petits contes particulars

El Museu Etnològic de Barcelona va acceptar la meva proposta d'explicar contes a l'entorn de l'exposició "La vida quotidiana als anys quaranta", una àmplia mostra de material etnogràfic d'art popular català, recollida per Ramon Violant i Simorra.

La proposta de narrar en un museu no era nova, però sí que ho era el fet d'estar el narrador a disposició del visitant durant tot un matí, per narrar-li contes particularment a ell o al petit grup que visitava l'exposició.

La forma que va semblar més pràctica, i que va resultar més habitual, va ser seure amb el visitant en un racó de la sala i narrar un o més contes abans de la visita; encara que també es narrà abans i després de la visita (a petició del visitant) o s'acompanyà al visitant per narrar un conte adient a la vitrina on manifestava tenir un interès especial.

La selecció que vaig preparar aplegava 18 contes i 5 variants (23 contes en total), bàsicament contes populars catalans de muntanya, principalment de la Cerdanya, el Pallars i Occitània, encara que també n'hi havia algun d'Osona, del País Basc o de les illes de Formentera i de Malta. De tots ells se'n va narrar finalment 16, totalitzant 68 contades.

Van ser nou dies, els quatre de les festes de la Mercè i els cinc dissabtes posteriors, de les deu del matí a les dues de la tarda. Per regla general es van narrar entre dos i tres contes per a cada grup de dos a cinc oients, de quatre a cinc vegades cada dia. Un dia, un dimarts laborable que l'exposició només va tenir dos visitants, no se'n va narrar cap en tot el matí, i un altre, el dia de la Mercè que el museu va tenir una afluència massiva fora del comú, es va narrar a més de vuitanta persones durant dues hores i mitja seguides.

Els oients van ser molt variats, des d'infants a jubilats; de persones de procedència rural a urbanites; d'alguns que ningú els hi havia explicat un conte des de feia trenta anys fins a contacontes amics que van voler fer costat a l'experiència; catalans, gallecs, bascs i alguns de més lluny, de França, Holanda, Gran Bretanya, Marroc, Colòmbia o Filipines.

Habitualment el grup tenia prou intimitat i sorgien comentaris després de cada conte: variants del conte, anècdotes dels oients, impressions... Això aportava una sensació de familiaritat i accessibilitat a la contada, aconseguint una de les intencions diferencials de la proposta.

En espera d'una valoració més tècnica, que cal fer conjuntament amb el museu, copio alguns fragments dels comentaris escrits que es van fer després de la visita; poden ser prou significatius de la recepció que va tenir la proposta entre els oients i també de les virtuts que ells veuen en el conte.

"...ha estat una visita inoblidable: tots els objectes s'anaven situant en el seu context, el paisatge on transcorria el conte, cada eina semblava acabada de deixar per l'artesà protagonista de la història... La meua filla ha reconegut estris que mai no havia vist, motllos de formatge, la cassola d'en Patufet..."

"... els contes... tenen la mateixa consistència que els cistells de vímet, els pals de fusta... Així tot té més vida!"

"Feia 28 anys que ningú m'explicava un conte... I gairebé havia oblidat la màgia que tenen!"

"... d'arribar, com en un somni, a la sensibilitat de les gents que han estat abans que nosaltres; d'aturar el temps i deixar-se seduir pel plaer d'entrar en una història... I, en acabat, sentir que no hem deixat de tenir els peus a terra..."

"Els contes m'han escalfat una mica el cor, i el punt d'intimitat que s'aconsegueix en una contada tan "particular", t'asserena, des-estressa i t'ajuda a veure el dia d'una altra manera. El que més m'ha agradat ha estat la naturalitat de cada nova història i les paraules... m'han fet sentir la seva musicalitat i la seva força. Després he tingut curiositat de trobar objectes dels contes al llarg de l'exposició. Tant de bo tinguéssim més possibilitats de poder assaborir les diferents arts en un mateix instant i que en els museus s'hi apostés per iniciatives com aquesta."

Museu Etnològic de Barcelona (Exposició: *La vida quotidiana als anys 40*). 20, 21, 23, 24 i 27 de setembre de 2003

4, 11, 18 i 25 d'octubre de 2003

Passeig de Santa Madrona s/n.
Parc de Montjuïc
08038 Barcelona
www.museuetnologic.bcn.es
tel. 93 424 68 07

Ignasi Potrony

Contes al Bar La cotxera

Aquest any a la cotxera han estat molt agosarats. S'han atrevit amb un cicle intens i concentrat d'Oralitat, han decidit intentar a través de la paraula nua transmetre sensacions a la concurrència, i sembla ser que ho estan aconseguint, no sols s'estan explicant contes, també s'estan escoltant poemes, monòlegs, i sons musicals de diferents procedències emesos només amb la veu. I el cicle d'Oralitat funciona, la gent hi va a escoltar, i permet que la paraula travessi els límits de la lògica i passi directament a provocar en el públic tot tipus d'emocions.

Si voleu més informació podeu consultar la pàgina Web del bar:

<http://perso.wanadoo.es/cotxera>

o bé trucar per telèfon: 93 352 25 02

o apropar-vos-hi (s'aconsella que ho feu els dijous, normalment sempre hi ha activitats, no cobren entrada): C/ Costa i Cuxart, 31

Metro Virrei Amat (línia blava)

Elisabeth Ulibarri

Contes a l'Hospital de la Vall d'Hebron amb l'AFANOC (Associació de Familiars de nens oncològics de Catalunya)

A l'Hospital hi ha hagut canvis, canvis de gestió que comporten canvis de dia d'organització i d'implicació.

En principi en Ferran Martí i una servidora ens anem combinant tots els dijous per cobrir les sessions de l'AFANOC que continuen sent absolutament imprevisibles i per tant improgramables; Continuem explicant contes a sala, continuem fent visites a les habitacions, i enguany també baixem cada dijous a càmeres a veure els nens que estan aïllats per explicar-los històries, si les condicions són favorables.

Estem, però, a l'espera de nous canvis, perquè qualsevol dia d'aquests ens traslladaran a una planta nova de trinca que ja està gairebé acabada, guapíssima i plena de colors que ens farà, a tots plegats, la feina un xic més agradable.

Elisabeth Ulibarri

“Sopa de contes”

És a punt de cloure la programació anual de conta-contes de la biblioteca de Vila-seca, al Tarragonès per a l'any 2003, que ha comptat amb els següents objectius:

Oferir als infants (i adults acompanyants) la possibilitat de gaudir de la màgia de la narració oral que, especialment enguany, ha tingut tots els elements significatius dels contes per a infants: Cada dia la sessió ha estat monogràfica: Bruixes, Germans petits, Vampirs i fantasmes, Llops...

Educar els oients (infants i adults) envers l'audició de contes: silenci, actitud receptiva, implicació en el context i l'ambientació...

Donar continuïtat a l'hàbit iniciat el curs anterior d'audició d'històries narrades (L'any passat vam programar “Contes d'arreu del món”).

“Sopa de contes” ha constatat de deu sessions (una mensual des del mes de març fins el desembre) que es feien els dijous o bé els divendres. L'alternança ve del fet que les activitats extraescolars que fan els joves usuaris de la biblioteca acostumen a tenir un dia fix i d'aquesta manera es permet a tothom una major possibilitat d'assistència.

El primer dia d'activitat es presentà una cançó interactiva on s'introduïren els hàbits que volíem treballar: l'escolta atenta, l'actitud receptiva, el respecte envers els companys/es i també els elements dels contes que treballaríem a les sessions. Cada dia abans de la sessió l'hem cantada.

També el primer dia es presentà tot el cicle. Com que ens vam proposar de fer una sopa de contes, a la sala tenim una gran olla. Allà hi anem ficant per fer un bon brou un símbol de la tipologia de contes que haurem treballat aquell dia.

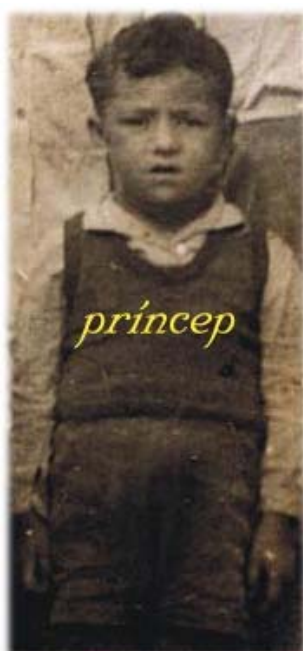
Tots els infants que han assistit a les sessions han tingut una olla de fang amb el seu nom. Cada dia, en acabar la sessió de contes, el narrador/a dona a la canalla un dibuixet representatiu del tema dels contes narrats. Aquests dibuixos ja són a la biblioteca, segellats pel darrere. Cada infant posa el seu dibuix dins de l'olla que ha dut aquell dia de sessió a la biblio, o que tenia a casa.

Al final d'aquest cicle, qui hagi assistit a totes les sessions (o al nombre més alt d'elles) rebrà un regal de la biblioteca: un lot de llibres.

L'experiència està essent molt positiva. El nombre d'infants assistents augmenta cada dia (ens estem plantejant de cara al cicle de l'any vinent de fer en una sala més gran que no pas la infantil) i sempre comenten que els agraden molt les sessions.

La biblioteca i l'Ajuntament també estan molt satisfets de com va endavant aquest projecte i de fet la programació de l'any vinent ja està força embastada...

Montserrat Cebrián i Sabat
Conta-contes i programadora.
Tarragona.

Llibres

n **Cuentos Del Cuervo. Mitos y leyendas de los indios haida**

Bill REID, Robert BRINGHURST

Madrid, Ediciones Hiperión, 1998

Los haida vivieron en una isla en el extremo noroeste de Canadá.

En el prólogo, el narrador, Bill Reid escultor y dibujante de origen haida, dice que estos relatos "instruyeron, informaron y entretuvieron a los haidas a lo largo de su dilatada historia". Nosotros que distamos de aquella cultura en el tiempo y en el espacio, podemos ahora disfrutar de estos relatos teniendo la oportunidad de hacer diferentes lecturas: para los que gustan de los cuentos de ingenio en los que aparece ese personaje tramposo que siempre nos sorprende, tienen aquí buenos ejemplos ya que Cuervo, el personaje principal y una de las divinidades más importantes del panteón haida, es un embustero. Este echo, por cierto, llama la atención ¿Por qué una cultura da un lugar tan importante a un ser que, como escribe Lévi-Strauss en la presentación del libro, es "tramposo, descarado, libidinoso, grotesco e inclinado a la escatología"? La explicación que Lévi-Strauss da es sumamente interesante por su contenido y porque nos lleva a la reflexión. Y es aquí en dónde encontramos otra de las posibles lecturas de este libro ya que está lleno de símbolos.

Los que gustan de los relatos cosmogónicos se podrán chupar los dedos encontrando el origen del sol, la luna, las estrellas, lagos, riachuelos e incluso el género humano.

Y para todo el que guste de escuchar cuentos encontrará que estos relatos más que leerse se escuchan ya que el narrador los ha plasmado en un modo oral.

Un pequeño libro muy recomendable.

Martha Escudero

n **Los niños tontos**

Ana María MATUTE

Javier Olivares, ilustración

València, Editorial Media Vaca, 2000

Estos niños tontos son niños de verdad. No son bonitos, limpios graciosos y tiernos, son de verdad.

Mucho se ha dicho y escrito sobre los niños, sobre sus capacidades y habilidades, sobre su alimentación y sus cuidados, sobre sus gustos y preferencias y claro, en todos los casos, desde la adultez. Desde lo que los grandes pensamos y creemos lo que son los niños y cómo son los niños. Pero basta con que nosotros adultos miremos atrás y recuperemos nuestros propios recuerdos infantiles para darnos cuenta que en algún momento fuimos crueles, inconscientes, incautos, insensibles, malos. Que hicimos cosas ilógicas, peligrosas o desdeñables juzgadas así desde nuestra adultez.

Los niños tontos es un espléndido libro que habla con voz de niño, con bellísimas imágenes poéticas de cosas que son reales. Un libro para ser leído una y otra vez.

Si algún padre bien intencionado guiándose por el nombre de la colección, Libros para niños, adquiere este, se llevará una sorpresa. No es un libro "fácil". Para el adulto puede ser triste, incluso cruel ¿Cómo será para un niño?

¡Lo que yo daría por poder compartir la lectura de este libro con un niño!

Martha Escudero

n **Tres contes meravellosos del segle XIV.**

Lola BADIA. Edició i comentaris

Barcelona: Quaderns crema, 2003

Ara tenim la sort de poder llegir tres contes meravellosos del segle XIV convenientment traduïts i comentats per Lola Badia. Aquesta estudiosa contextualitza els textos i ajuda a entendre les diferències i semblances entre gèneres tan pròxims com novel·la, conte, fable i la narratiu. També aclareix les raons literàries i el deute històric dels escenaris on es desenvolupen els fets i també la manera d'actuar i de ser dels seus protagonistes.

Entre els tres contes n'hi ha un, *Frare-de-goig-i-Sor-de-plaer* que és el primer testimoni literari occidental del tema de la bella dorment, reprès més tard a la novel·la francesa *Perceforest*, al segle XVII, per Basile i Perrault, recollit al segle XIX pels germans Grimm i versionat al cinema per Walt Disney al segle XX. L'època en què va ser escrit aquest primer testimoni fa que tingui importants diferències respecte dels que solem conèixer. Posaré tan sols un exemple "la donzella un bon dia va morir sobre la taula de menjar, mentre escoltava els joglars i tenia un àpat succulent." Si tenim en compte que la seva és una mort temporal, podem imaginar quin despertar devia tenir la gentil dama amb el bes de l'amant i el sentit del gust i l'oïda ben plens. Tota una filosofia de la vida i de la mort.

En fi, és un petit llibre ric en descobertes i bonic de llegir. Us el recomano vivament.

Roser Ros

n *Pequeñas resistencias. Antología del nuevo cuento español*

Andrés NEUMAN. Edición y selección
Madrid, Páginas de espuma, 2002

Prologada per José Maria Merino, aquesta antologia vol ser una radiografia de l'estat del conte literari actual a Espanya. L'autor de la selecció que participa al volum també com a autor d'un text, explica de manera acurada els criteris utilitzats en el seu treball. I si bé és cert que relats escollits tenen una qualitat força desigual, el llibre té un valor que, al meu entendre el fa especial, i és el fet que cada conte ve precedit d'un text del seu propi autor que és tota una declaració de principis sobre el que significa per a ell ser escriptor d'aquest gènere moltes vegades considerat menor i mostra que darrera l'ofici d'escriure hi ha moltes hores de lectura. Aquesta és una bona guia de lectura on s'hi poden trobar els millors contes, els millors autors, segons el criteri d'aquests aprenents d'autor de conte. Per tots els que també ens considerem aprenents de narrador és una bona eina de treball i de lectura.

Roser Ros

n *El regal de la comunicació*

Sebastià SERRANO
Barcelona, Ara Llibres, 2003

Si partimos del hecho que el arte de narrar historias es, entre otras cosas, un hecho comunicativo y de relación, resultarán interesantes las consideraciones que Serrano hace en este libro. De manera clara y en un estilo oral, ya que el origen de este libro fue una conferencia, habla de la importancia de la comunicación verbal y, sobre todo, no verbal en el marco de esta nueva civilización que nos ha tocado vivir: la sociedad de la información y el conocimiento. Para el autor los secretos de la comunicación son los secretos de la felicidad, y conque dicen que cuesta tanto encontrarla, será enriquecedor saber que algunas de las herramientas de que disponemos para lograr una excelencia comunicativa son: saber escuchar, una voz armoniosa o una mirada cargada de intención ¿Cómo poner a punto estas herramientas que tanto utiliza el narrador? ¿Qué otros elementos hemos de considerar? Yo he encontrado en este libro algunas respuestas y muchos elementos de reflexión. Os lo recomiendo.

Martha Escudero

n *El rei de la val d'aran*

Pep COLL
Barcelona, Empúries (narrativa 214), 2002

Vet aquí un llibre que sembla un món.

"Una vegada hi havia un terrissaire que, cansat de pastar fang i tornejat peces noves, va voler dedicar-se a la restauració de ceràmica popular. O sigui, objectes vells, de taller desconegut, que la gent havia fet servir des de temps immemorials."

Sembla ser que en aquest llibre en Pep Coll ha fet un treball d'arqueologia. Ha anat recollint d'aquí i d'allà, paraula a paraula tot un seguit de narracions que, segons diu el "seu" terrissaire-restaurador, "a diferència de l'arqueòleg, li interessava més el servei de la peça que no pas el valor històric"

Amb "El rei de la Val d'Aran" ens podem acostar a aquell món que era la Vall d'Aran en el temps que per anar-hi calia que fos estiu o encomanar-se a Déu per travessar aquells "mars de neu" que el

tancaven a l'hivern. A una societat aïllada durant tant temps li calia un imaginari propi per poder-se explicar algunes coses, per distreure... Uns contes que li fessin sentir que no estava sola, que allò que en ells passava podia passar a qualsevol (històries d'amors, d'herois, de mites, de morts, de bruixes, de sants...)

Aquest és un recull d'històries crues i innocents alhora que, tot i semblar d'un "altre" món, no es fan gens estranyes (potser és que ens són més properes del que sembla)

Albert Estengre

n LitOral INFORMA:

Mientras llegan a las librerías (no sabemos cuánto tardaremos en llegar a un acuerdo con la distribuidora), podéis adquirir los libros de nuestra asociación vía correo certificado con los siguientes precios:

-DEBAJO DEL PUENTE. ADIVINANZAS TRADICIONALES RECOGIDAS EN EL CAMPO DE GIBRALTAR. 287 adivinanzas y 41 cuentos con acertijos. Incluye estudio preliminar. 164 págs. 8,00 euros. (Disponibles sólo 10 ejemplares).

-CIEN CUENTOS POPULARES RECOGIDOS EN EL CAMPO DE GIBRALTAR (prólogo de Antonio Rodríguez Almodóvar). Estudio preliminar y comentarios a todos los cuentos. 208 páginas. 10,00 euros.

Gastos de envío para España (lo que nos cobra correos): 4,40 euros (los gastos son por paquete, independientemente del número de ejemplares enviados).

El envío se haría contra reembolso. Los pedidos superiores a cinco ejemplares recibirán como obsequio el album ilustrado "El gigante Botafuegos".

Podéis hacer vuestros pedidos vía internet o por teléfono.

LitOral, Asociación para la Difusión de la Literatura Oral

asociacionlitoral@hotmail.com

Tfno.: 649 262 356

n Contes a la vora del mort

Ramon MINOVES

Barcelona, Columna Edicions, 2003

Fantasia i realitat tractades amb humor al voltant de les circumstàncies de la mort, vista des de dos costats protagonistes: els d'aquí, on encara som, i els de més enllà, quan, són on són, un cop passada la frontera.

Humor de bona llei i ironia, tracta amb naturalitat, i sense perdre-li el respecte, el fet de la mort i les reaccions dels personatges a l'entorn.

Un recull de històries curtes, on també hi trobem algun punt macabre i crític. Lectura que deixa gust de poc i un somriure divertit als llavis.

Aquesta obra fou finalista del premi Pere Calders de Literatura Catalana 2002.

M. Solanas

n La lectura ¿afición o hábito?

Luís ARIZALETA (FIRA)

Madrid, Grupo Anaya, 2003

L'autor d'aquesta obra, Luís Arizaleta, és membre fundador de FIRA (Fomento de Iniciativas Recreativas y Artísticas), societat que fou creada fa deu anys.

El propòsit del llibre és participar en el debat de l'educació lectora i proposar arguments i reflexions (actituds, estratègies i recursos útils) a favor de la lectura per "afecció" i no per "hàbit", conceptes que aclareix. És possible educar l'afecció per la lectura, afirma l'autor. I comenta que ja l'infant s'inicia des que comparteix amb un adult l'observació de les imatges en un àlbum il·lustrat.

De manera metòdica i documentada analitza els aspectes inhibidors en l'educació per adquirir la llibertat de lectura bàsica creativa de l'afecció lectora. L'experiència i estudis de FIRA en aquest camp l'han dut a realitzar uns programes que han obtingut bons resultats amb els escolars a Pamplona. La narració oral hi va tenir el seu paper.

Anualment publiquen una revista anomenada "**Calco**". En els setze capítols del llibre es van descapdellant els punts de vista relatius al tema, fonamental, l'animació a la lectura, amb observacions interessants i recomanacions orientatives.

Un capítol està dedicat al paper que la narració oral, el narrador, representa en l'animació lectora. Es podria comparar la tasca del narrador a una frase del llibre que comenta l'interès de "bones lectures" amb preferència a "bons autors".

Llibre recomanat a tots aquells involucrats en l'animació lectora, on també participem els narradors orals.

Montserrat Solanas

n **Los descendientes del arca. Antología de Relatos Ecológicos**

Seve CALLEJA

Edit.: Miraguano Ediciones

Seve Calleja, recoge en este precioso libro, textos que pertenecen a autores clásicos consagrados y reconocidos. Pero también ha incluido en el mismo, algunos cuentos y fragmentos de novelas de autores contemporáneos, donde el protagonista principal es LA MADRE NATURALEZA.. "Nuestra Arca no es otra que ésta, nuestra tierra....., pues mientras sigamos formando parte de su tripulación, es nuestra obligación marcar bien el rumbo, evitando virulentas corrientes que la azoten y puedan desencuadernarle el casco o erosionar excesivamente su cubierta...." , escribe Seve Calleja en el prólogo de su obra.

Siempre he defendido que los autores o cuentistas modernos no podemos presumir de la defensa de la justicia o la Naturaleza como si fuéramos sus descubridores. En muchos relatos antiguos, tanto orales como escritos, de autores conocidos y anónimos, encontramos esta defensa a veces de forma virulenta, escondida entre símbolos y metáforas. Es más o menos lo que Seve Calleja viene a afirmarnos en este libro que recomiendo a los amigos. Estoy seguro de que no les defraudará.

Inongo-vi-Makomé

n **JOAQUIM RUYRA I OMS**

Joaquim Ruyra i Oms va nèixer a Girona el 1858 però des de la seva infantesa residí a a Blanes que considerà sempre, segons pròpies paraules "la meva història, la meva pàtria, la meva afecció." La casa pairal dels Ruyra està situada a Blanes.

Per aquest motiu, la població de Blanes ha volgut dedicar l'any 2003 a Joaquim Ruyra, prosista mestre de mestres, assagista, poeta, autor teatral i traductor. Ara fa cent anys que va aparèixer "Marines i Boscatges" l'obra publicada a la revista "Joventut" i que assolí immediatament un gran èxit.

Blanes té també previst un itinerari identificador dels principals escenaris de les narracions que es desenvolupen principalment en aquella població.

Joaquim Ruyra pertanyia a una família benestant, d'advocats i propietaris. Els inicis de la vocació literària de Ruyra havien trobat un gran estímulo amb el seu bon amic Ramon Turró. Junts havien estudiat els escriptors més importants moderns i antics, especialment els grecs que sempre constituïren per a Ruyra "*una meravellosa font, model puríssim*".

Joaquim Ruyra va fer estudis de Dret a Barcelona on va conèixer Jacint Verdaguer i Josep Carner, amb qui sempre va mantenir molta amistat. Verdaguer va influir decisivament en que Ruyra adoptés escriure en la llengua catalana. A més, l'ambició literària de Ruyra es desenvolupà en paral·lel a l'eclosió de catalanisme polític i de la Renaixença literària.

A partir de 1890, després d'haver guanyat un premi als Jocs Florals de Girona, quedà incorporat al món de la literatura catalana. Diversos premis s'hi van afegir posteriorment però destacava més com a prosista que com a poeta. Col·laborava en publicacions de l'època i en la revista "*Joventut*" (1903) es va publicar el primer aplec de "Marines i Boscatges" que va tenir un gran èxit. (L'any 1920 aquesta obra fou refosa i publicada sota el títol "Pinya de Rosa".)

La producció literària de Ruyra fins al 1919 és escassa: les col·laboracions esmentades, membre de la secció filològica de l'Institut d'Estudis Catalans, col·labora eficaçment i activa amb Pompeu Fabra, escriu ponències sobre filologia, és crític literari i gran traductor. Una salut delicada que l'obliga a fer estades hivernals a les illes Canàries i un matrimoni poc reeixit no han afavorit una més gran producció literària, tot i que mai va deixar d'escriure.

Les seves tertúlies a la casa pairal de Blanes adquiriren molta anomenada i van ser centre de reunió de bona part dels intel·lectuals barcelonins de l'època.

Sempre es dedicà amb preferència a la narració curta. En la novel·la llarga no passà mai dels primers capítols. ("La gent del mas Aulet" i "Els dos nansaires"). A partir de 1919, quan es publica el seu llibre "La parada", Joaquim Ruyra es converteix en el primer prosista del seu temps. Però des dels inicis de la seva activitat literària, Ruyra ja havia fet una notable aportació de llenguatge, la més important després de Verdaguer, en el sentit de rigor i de riquesa, de lèxic i de sintaxi. El seu afany es concentra més en l'exercici estilístic i la pulcritud lingüística, que en la temàtica de la narració. La seva obra caracteritza l'ambientació de marina i de pagesia amb detallisme descriptiu, dialectalismes blanencs, i l'exactitud en el reflex de la naturalesa, d'arrels impressionistes.

Ja en el seu temps va ser qualificat com el gran mestre de prosistes i narradors, de Josep Carner a Carles Riba, de Salvador Espriu a Pere Calders i Mercè Rodoreda entre altres. Ruyra va ser un partidari convençut de la normativització malgrat que hi veia un aspecte negatiu per l'adaptació que els escriptors es veien obligats a fer en la sintaxi i l'estil, però lloava aquells lluitadors de l'època (Carner, Ors, López-Picó o Sagarra) que "*aplanaven en gran manera el camí dels qui els succeïrien*"

Joaquim Ruyra i Oms va morir a Barcelona el 1939.

Les seves obres principals:

La Parada (1920) Reedició de **Marines i Boscatges** (1903) Recull de narrativa curta

Entre flames (1928) Recull de narrativa curta

Amor a prova de bomba (1902), teatre,

El país del pler (1906), poesia

Fulles ventisses (1919) id.

La cobla (1931) id.

La bona nova (1927) teatre,

En Garet a l'enramada (1938) teatre (adapt.)

L'educació de la inventiva (1938) Nucli teòric de la seva tècnica narrativa

Questions de llenguatge (problemes de llengua)

Fonts bibliogràfiques:

ESPADALER, Anton M. : *Història de la Literatura Catalana*. Editorial Barcanova, SA 1993

Diccionari de la Literatura Catalana. Edicions 62, 1979

Joaquim Ruyra: cent anys de "Marines i Boscatges"

Serra d'Or, maig 2003 pgs. 18 a 27

Gran Enciclopèdia Catalana Ruyra, Joaquim - Vol. 12

Enciclopèdia Catalana, S.A. Barcelona, 1978

Montserrat Solanas

n Le murmure des contes

Henri Gougaud - Bruno de La Salle

(Propos recuëllis et présentés par Isabelle Sauvage)

«Texte et voix»

Desclée de Brouwer. Paris, 2002

Aquest llibre es confegeix amb el diàleg de dos narradors francesos plens de l'experiència del conte. Pausadament, van desgranant moltes d'aquelles qüestions que ens toquen de prop. Possiblement, la seva lectura pot donar-nos una mica més de llum en les nostres opcions de narració.

Bruno DE LA SALLE és el creador del CLiO, Centre de Litterature Orale, a Vendôme, on, durant tot l'any, es succeeixen tallers, tertúlies, timbes... A més d'ajudar a redescobrir els contes tradicionals, ha treballat a fons la divulgació de l'èpica clàssica grega, aràbiga, hindú, francesa, la matèria de Bretanya i el cicle carolingi, entre altres. El seu espectacle més conegut és l'Odissea d'Homer, musicada i recitada, que va presentar el 1981 al festival d'Avignon i que va durar vuit hores.

Henri GOUGAUD començà cantant i escrivint. Els seus primers contes els narrà a la ràdio, mantenint una bona audiència durant força temps. El trobem a l'origen i la gestació dels primers festivals de narradors i és fundador de la prestigiosa revista La Grande Oreille. Ha editat nombroses recopilacions de contes al servei de tots els narradors francesos. També ha escrit novel·les. El seu desig el porta sovint a treballar amb etnòlegs i antropòlegs.

Invitats pel Consell de Redacció de la revista, hem espigat entre les pàgines alguns dels temes que ens han semblat més adients i hem xerrat una mica al seu entorn.

Els "aliments" dels narradors / nodrir-se dels contes i d'altres coses

C.- Encara que l'un tingui una formació universitària i l'altre no, és interessant veure com s'han nodrit en llocs molt diferents al conte. Han estat alimentats no solament del seu ambient cultural, sinó també de tot allò que van llegir des que van aprendre a llegir, de tot allò que els va impactar llavors... Per a mi, això és essencial. Des que soc narradora, es clar que llegeixo molts més contes tradicionals que abans, però soc conscient que estic nodrida, a banda d'aquests contes o dels records que pugui guardar del conte en la meua infància, per tota la literatura que he llegit, encara que no la pugui inventariar... Trobar els teus «pares» o els teus «germans» en la literatura és un pas tan important en la formació d'un narrador, com la recerca del mateix conte en fonts diverses o com aprofundir en el coneixement de la vida rural on els contes s'han creat o difós..

I.- Això què dius, em fa recordar aquella frase de Daniel Pennac: «Estem habitats pels nostres amics i els nostres llibres». Certament, vulguem o no, el nostre discurs actual es basa en l'escriptura i val la pena aprofitar aquest pares, germans o amics per a aixecar el nostre vol amb el so de la paraula.

Que és l'acte de contar?

C.- Llavors, quan comencem a contar és quan ens plantegem com «cal» o com «es pot» contar. Durant molt temps, BLS va contar acompanyant-se d'un instrument musical (en concret d'un orgue de vidre) com ho fan molt narradors. Més tard, en un espectacle que es deia «Gran mere mensonge», es disfressava i maquillava de velleta, per contar. Després ho va deixar, com havia deixat d'acompanyar-se amb música. Ell considera que la tendència a fer de la narració un espectacle és vàlida, sempre i quan es tingui ben present que allò que de veritat té importància és el conte; que el narrador ha de «passar» alguna cosa, no s'ha de situar a sí mateix en primer pla.

I.- En això últim està d'acord HG, però rebutja del tot l'idea d'espectacle. Per a ell «el conte no és un art de l'espectacle, és un art de la relació». Creu que aquesta relació pot ser obstruïda per un micro, uns efectes de llum o una música. Per a ell és important poder sentir que l'essencial de l'acte de contar succeeix a banda de la seva voluntat, en una relació establerta al mateix temps amb el conte, amb els avantpassats, amb sí mateix i amb qui escolta.

C.- Aquesta definició de l'acte de contar em sembla molt adequada i vàlida, tant per a mi com per a ambdós narradors. Si a més volem definir la diferència entre el narrador oral i l'escriptor, HG diu una frase que pot ajudar a entendre això: «el narrador oral transmet una paraula que el depassa, mentre que l'escriptor, almenys des de l'aparició de la psicologia, parla en nom propi». Aquesta definició remarca una humilitat en el narrador, de la qual sovint prescindeix l'escriptor... i altres artistes. El narrador no es serveix a sí mateix.

El conte com a eina / objecte / utensili

C.- Però, per a què serveix un conte? Per a BLS, els contes són com utensilis quotidians oferts pels avantpassats que arriben en el moment oportú i ens ajuden.

I.- En canvi, HG tem la definició del conte com utensili, i en concret per l'ús terapèutic de masses que se'n fa. Per a ell, el conte no és una cosa per utilitzar o per usar, és un ésser viu, com els arbres, com nosaltres...

C.- Cal tenir cura de no reduir el conte a una eina terapèutica, educativa o d'alguna altra mena. Les versions que fan dels contes certs psicòlegs, psiquiatres o consellers d'ajuda arriba a ser reductora, fins i tot amb motius terapèutics. En l'actualitat, per a alguns d'ells, el conte sembla oferir un missatge més important que el mateix conte.

El conte no ha de servir a més causa que ell mateix, evitant les intencions d'aquells que proposen el conte «per educar en...» la millor de les causes.

I.- I després ja farà la seva via, com les «llavors al vent» d'en Tim Bowley. És clar que pot ser (i és) útil. Sobretot ho serà en allò que menys haguem pensat que ho pot ser, però no és *un* útil. La seva força en el durant i en el després, deixa molt minso allò que haguem pensat abans.

La feina del narrador

C.- Un altre tema interessant per a nosaltres i sobre el que parlen detingudament BLS i HG, és el del camí des del conte llegit o escoltat fins al conte narrat, o sigui: la feina del narrador. Tots ho hem viscut en tallers o per nosaltres mateixos: recuperar la trama, fer nostre el conte amb imatges nostres, narrar-lo i anar-lo depurant cada vegada que l'anem contant.

I.- Sí. Sovint em fa l'efecte que el conte es va afinant a sí mateix cada vegada que es conta de nou, a part de les paraules o frases que puguis canviar conscientment. Cal contar el conte per sentir-lo. Per a aquells que tenim tendència a analitzar a fons un conte abans de contar-lo, HG diu «només podem sentir allò que un conte *vol dir* si el contem». De fet, fa falta saber sempre què vol dir? De vegades no *he entès* un conte que m'ha fascinat quan l'he escoltat, i més tard ha començat a donar uns fruits preciosos.

C.- Crec que és cert, fins que no hem contat un conte unes quantes vegades no comencem a tenir una idea de per on va, per molta teoria que hi haguem afegit.

L'aventura del conte / El conte com a aventura

Un altre tema que sorgeix quan aquests pioners del conte parlen dels seus inicis, és el de la valentia (o, tal vegada, de la gosadia) ...és el de la valentia que cal per fer quelcom de nou, al marge de l'habitud. Aquests homes/narradors -i d'altres- han obert una porta amb el conte, i nosaltres ja caminem per un sender fressat en part. Si volem que l'art del conte sigui viu, cadascú de nosaltres ha de buscar la seva pròpia marginació, la seva pròpia valentia dins o fora del camí més marcat. Pot fer-se arriscant a contar coses noves o diferents del conte tradicional (o del conte literari, que ara també es conta), o arriscant-se a contar en situacions o formes diferents de les marcades: tots contem en un bar, una biblioteca, una escola... Però iniciar noves propostes és la manera de fer viure el conte més enllà d'allò que ja sabem fer...

I.- Penso en la «Invitació al ridícul» que ens fa Mircea Eliade (en el llibre "El vuelo mágico". Siruela, 1995); ens parla del ridícul com a força creadora enfront a seguir allò que ja està establert i que ell considera mort o almenys estèril. De totes formes, quan ell parla d'allò establert es refereix a allò que està ben vist, que és correcte, en el nostre entorn, diferenciant-ho de la tradició a la qual ell s'adscriu fermament. Sembla una contradicció, almenys aparent.

C.- No és realment contradictori. El conte tradicional prové d'allò que ha sobreviscut a través de tots els que s'han arriscat a no fer només *el que cal*, aconseguint una major eficiència, una millor economia i llegant-nos-ho a nosaltres. D'entrada, pot semblar que no és allò que el públic *demana* (per exemple, quan es pensa que per als adults només podem explicar contes literaris), però en el moment de la narració tant qui narra com qui escolta sent que alguna cosa important (i a sovint nova, encara que segurament molt antiga) està succeint.

Bibliografia i glossari bàsic pels narradors

Potser cal afegir, per acabar, que el llibre té un glossari de termes del contes i una bibliografia bàsica molt precisa i interessant. La majoria dels llibres citats estan traduïts al castellà o al català.

Bona lectura!

Catherine Favret i Ignasi Potrony

n   **L'illa (una història quotidiana)**

Armin GREDER

Ed. Lòguez

Un conte il·lustrat que vol ser una paràbola sobre la por als immigrants. " *Un matí, els habitants de l'illa van trobar un home a la platja, al lloc on el corrent de la mar i el destí havien arrossegat el seu rai. No era com ells....* "

Sense anomenar-ho parla de la por als que arriben amb pateres per mar, sense res a sobre. Descriu amb imatges la falta d'hospitalitat i la manca de solidaritat. Des de la primera imatge en que presenta un mar tenebrós vist des de sobre un rai de troncs lligats, fins a la última en que es veu el mateix mar fosc amb una barca encesa al mig, totes les il·lustracions son fosques tractades amb negre, sèpia, marro i algun ratllat blau. Imatges prenyades de temor, violència i ràbia que desemboquen a un aïllament extrem quant els habitants de l'illa construeixen muralles amb torres des de on es pot vigilar el mar de dia i de nit.

P.D.

n   **Coloraines**

Ferran Hortigüela Bodi / Quelot

Col. Cues de Sirena, 17

Ed. La Galera

En Pol es un nen que va néixer cec, no ha vist mai el seu pare, ni la seva mare, ni el seu gat, però els coneix tant bé com si els veies. Utilitza tots els altres sentits per percebre com son les coses, però un dia a l'escola explica a la mestra que no es pot imaginar els colors, això el posa trist.

L'endemà els seus companys de classe junt amb la mestra han preparat un conjunt de poemes en que a partir de les sensacions que pot percebre a traves dels altres sentits, per comparació, li expliquen els colors.

"Grogia és l'olor del pa, la carícia que un amic et fa amb la mà..."i axis varen desgranar els colors fins a l'arc de San Martí.

Es un llibre bonic de llegir i ple de poesia vital acompanyat d'unes il·lustracions clares i atrevides.

P.D

n   **El cuento de auggie wrem**

Paul AUSTER, il·lustracions de Isol

Editorial Lumen

Segons s'explica al darrera del llibre, aquest conte va ser l'incitiu per a que el director de cinema Wayne Wang connectés amb Auster per a proposar-li el guió d'una pel·lícula, de l'experiència va néixer "SMOKE" que acaba amb la narració al cinema d'aquest conte.

L'escriptor Paul Auster compra els seus cigars holandesos en un estanc de Brooklym, el seu propietari te aficions literàries i utilitza el sobrenom d'Auggie Wrem. Aquest te una curiosa afició el de fer fotografies del mateix angle del seu carrer, en diferents dies i en diferents estacions, sempre a la mateixa hora del dia, any rera any. El Nadal del 1990 el *THE NEW YORK TIMES* va encarregar a Auster un conte de Nadal, es l'Auggie Wrem qui li explica una vivença pròpia, plena de tendresa, que Auster aprofita pel seu encàrrec.

El conjunt del llibre es d'una gran riquesa plàstica i literària, a la narració d'Auster si afegixen unes precioses il·lustracions d'Isol, argentina, prestigiada internacionalment pels seus treballs en el còmic, la pintura i la poesia. Un bon llibre per a regalar i regalar-se els lectors.

P.D.

n **Cuentos y leyendas del miedo**

Gudule

Col, Tus libros cuentos y Leyendas, 10
Ed. Anaya

L'autora, molt aficionada des de petita als contes de por, ha buscat entre les millors històries del seu record, aquelles que podria reunir de diferents tradicions per aconseguir un bon recull de contes que facin por.

Son llegendes i contes bretons, belgues, italians, espanyols, rumans,..., tots ells de la vella Europa, rescrits per l'autora amb un llenguatge actual que permet llegir-los en veu alta si es dona el cas.

Alguns dels seus títols, en total catorze, son: "La niña sin cabeza", "El monstruo del pozo", "El hombre sin rostro", "_El festin del esqueleto",...

Molt adient pels lectors que busquen sensacions fortes i calfreds a l'esquena quant les paraules es transformen en sensacions corporals.

P.D.

Correu, obriu el correu

Anuncis, suggestions, propostes, contactes, critiques i d'altres....

Definicions

A vegades entre narradors no ens posem d'acord (o senzillament, ens fem un embolic) sobre les definicions de paraules com oralitat, conte, rondalla, i d'altres paraules de la nostra feina... perquè la revista N no proposa un pàgina, o un abecedari amb algunes d'aquestes definicions?

Carolina Ferreira
Blanes

Hi pensarem...

Proverbis

La revista nos podria proposar proverbios y «creencias» ligados a estos 6 meses del año. Como por ejemplo «en abril, ne te decouvre pas d'un fil», «hasta mayo, no te quites el sayo», etc...

Ana García
Madrid

Per què no ? Tots els lectors poden enviar la seva col·laboració, parlant dels proverbis que coneixen.

Animals

Qui voldria reprendre amb mi les discussions que es van fer arrel de la trobada i de l'article de Roser Ros (revista N n7) sobre les rondalles d'animals ?

Catherine Favret
cfavret@maptel.es
Sitges

A veure si d'altres estan interessats... Com veus, passem el missatge !

Bucay

Jo no sóc narradora, però m'agrada la vostra revista. Voldria trobar gent que hagi llegit els llibres de Jorge Bucay i em vulgui donar el seu punt de vista com a narrador.

Montse Algemí
Sant Pol de mar

Potser fins i tot et donarem el nostre punt de vista a la revista, però mentrestant....A veure si d'altres hi estan interessats... Com veus, passem el missatge !

Suggestiment

Benvolguts amics: He estat mirant la vostra plana web i us volia suggerir que, donat que molts de vosaltres participeu explicant contes a les biblioteques de Barcelona, i que aquests equipaments fan una tasca molt important a l'hora de difondre l'oralitat, estaria bé que d'alguna manera es pugui *linkar* amb la nostra o bé que les sessions de contes es puguin difondre des de la vostra web. La nostra web és:

www.bcn.es/biblioteques

D'altra banda he vist que recomanàveu un llibre del Daniel Pennac, doncs aquest autor vindrà a Barcelona pròximament. Us avisarem tant bon punt en sapiguem la data. Moltes gràcies per tot i ja sabeu on estem.

Mireia Sala
Consorci de Biblioteques de Barcelona
Palau de la Virreïna, La Rambla, 99. 08002 BCN
T. 93 316 12 42. E-mail: msalaf@mail.bcn.es

Esdeveniments

Sé que passen moltes coses per les vostres terres ! M'agradaria saber-ne més sobre cada esdeveniment. Com puc fer-ho ? A qui m'he de dirigir ?

Joan Bories
Perpinyà

Aixo sí que serà senzill. Com veuràs, en aquest número 7, posem els links web de cada esdeveniment.. I no t'oblidis que tot o gairebé tot és a l'agenda de la web de l'ANIN anincat.org !

Bibliografia

M'encanten els vostres articles de fons i em són molt útils per les meves recerques personals, però a vegades tinc dificultat per trobar els llibres que són a la bibliografia.

No es troben a la meua biblioteca i alguns que he volgut comprar estan « exhaurits ». Què puc fer ?

Joana Serrahima
Matarranya

Pots fer dues coses: buscar-los a la Biblioteca del Museu Etnològic, que té un fons força important de contes i de literatura sobre contes, o posar un anunci a la web de l'ANIN, perquè algun dels nostres socis et pugui prestar el llibre... Veus que fàcil és ?

Contacteu-nos ! ja ho veieu.. tenim respostes per a tot.. o gairebé tot ! Per a contactar-nos, envieu un missatge a l'Anin (anincat@wanadoo.es), especificant que és per a la revista N.

Meditació al voltant de PARAULA VIVA

Paraula viva, oralitat. En el món de la narració tradicional, és la paraula viva del narrador, la seva recreació per explicar i fer reviure històries, rondalles, mites i llegendes que són els orígens de la literatura universal.

Paraula viva que en aquesta recreació es vesteix de maneres diferents i així ha passat d'una generació a l'altra, mantenint sempre, i en les diferents parts del món, les arrels, el fonament de l'ésser fins arribar als nostres dies tot fent camí i tradició mítica i llegendista, i també acumulant sabiduria amb el pas del temps.

Molts erudits escriptors han reconegut el seu deute i la seva admiració envers la paraula oral narrativa, és a dir, la paraula viva que donà inici a l'escriptura que en principi fou una simple transliteració, un model i un monument a qualsevol literatura universal.

La paraula viva en l'oralitat ha tingut al llarg dels temps un paper decisiu en la transmissió de la història humana i la formació de la gent quan encara es desconeixia la paraula impresa, i també després, si tenim en compte que, malauradament, l'alfabetització encara no és una realitat en molts indrets del món. I al mateix temps ofereix moments lúdics i lliçons de vida en les experiències viscudes per altres éssers que ens han precedit.

Paraula viva literalment significa paraula pronunciada, el vehicle de comunicació entre els individus i té moltes expressions i matisos. El llenguatge parlat, la paraula, és el codi que informa per damunt d'altres codis en la relació comunicativa. Un mot, una frase, té diverses connotacions que deriven del pur aspecte semàntic, per a representar o suggerir altres valors al mateix temps que la significació primària. El to que tinguin aquest mot o aquesta frase, en la veu de qui parla, afegeix significat a la intenció del parlant. Així, la veu en la paraula viva, pot tenir múltiples inflexions. I molts usos: comunicar, informar, captivar, inventar, divertir, enganyar...

Els antics grecs deien que les paraules eren "éssers alats". Els narradors, tot recreant històries, hem de fer volar la nostra paraula viva per evocar imatges en la fantasia dels oients. La paraula no té limitacions.

Montserrat Solanas

1 per postres, uns quants contes

Contes de la tradició oral a **Cuevas de Ayllón**, Soria

La zorra y el alcotán

Pues esto era un zorra que cuando nevaba mucho antes en invierno y hacía mucho frío, que antes sí que hacía, pues ni encontraba comida ni nada. Y se pasaba diendo y viniendo por la Peñuelas por si caía alguna paloma, porque allí había muchos palomares, pero nada, que no caía ninguna y en lo encimero de la Peña Zorrera vio un alcotán y fue por detrás y lo agarró con sus colmillos.

Y el alcotán fue y le dijo:

- Oye, zorra, antes de que me tragues tienes que decir "yo al alcotán me comí".

Y entonces la zorra abrió la boca para decir que al alcotán me comí y bien contento dijo el alcotán:

- A otro palurdo será, que no a mí.

Y se escapó en un vuelo por el río, hacia los risos.

La lechera

Era una vez una moza de un pueblo que su vaca había parido y se puso contenta porque daba mucha leche y ella la llevaba a vender, porque la leche era entonces muy escasa. Un día, después de ordeñar su vaca, llenó bien colmado de leche un cuenco de barro, se lo puso en la cabeza y lo llevó a vender. Iba por el camino más contenta ue un ocho con su leche y entonces empezó a pensar lo que haría con ese dinero: "con lo que me saque de esta leche me compraré más huevos, se los pondré a la gallina clueca, saldrán muchos pollos y luego tendré un montón de gallinas. De aquí a que llegue a la feria tendré más de trescientas, las venderé todas y con el dinero me podré comprar el mejor traje de todo el contorno.

Como estaré la más guapa, el día de la fiesta vendrán todos los mozos a sacarme a beilar y los pienso decir a todos que no. Hasta que venga el más guapo y le diré entonces que se case conmigo y se casará y las daré envidia a todas."

Pues iba tan contenta pensando ya en el día de la boda, hasta que pisó una piedra gorda que había en el camino y del empujón se cayó el cuenco. Y se quedó sin leche, sin traje y descompuesta y sin novio.

"Nunca cuenten los polluelos sin que salgan de los huevos".

Calzas blancas y calzas negras

Dicen que hace muchos años, había un mozo muy valiente en el pueblo, que siempre estaba echándose en cara a los demás. Y decía que él no tenía miedo a nada, que podía ir a cualquier sitio cuando quisiera y solo, que no tenía miedo ni a los vivos ni a los muertos y que quien se apostaba algo que él iría donde le dijeran. Entonces, se acercaron otros dos mozos que estaban un poco hartos de sus cuentos y le dijeron que si era tan valiente que a ver si esa noche iba solo al cementerio por la noche y que se apostaban un cuartillo de vino y un cacho de chorizo en la taberna. Él se reía de ellos y les decía que estaban locos. Los otros le dijeron que con una condición:

Tienes que ir vestido con una ropa negra larga y por toda la Calzada hasta el cementerio ir diciendo "Calzasblancas, a que no me alcanzas".

Él decía que iría bailando y saltando y que cantarí lo que quisiera o lo que ellos dijeran.

Entonces, los otros se fueron antes al Camposanto y se taparon con largas sábanas y él iba tan valiente por la Calzada con su cantar "Calzasblancas, a que no me alcanzas", y así muchas veces, hasta que llegó a la puerta y ya estaba convencido de ganar su apuesta. Pero cuando al acercarse

a la puerta del Camposanto dijo "Calzasblancas, a que no me alcanzas", los otros salieron de dentro saltando la pared gritando "Calzasnegras, a que no me esperas", y él, que no se lo esperaba y creyó que eran las mismas ánimas del Purgatorio, apretó a correr tan deprisa y con tanto miedo que llegó a la plaza en menos que canta un gallo.

Y desde esa noche, nunca más se atrevió a salir solo del poyo de su puerta y que se podían beber ellos el vino, porque a él se le indigestaría.

*"Colorín, colorete,
aunque te creas valiente,
no provoques a la gente".*

Aquests tres contes són només una mostra del ric material de la tradició oral conservada en un poble de la província de Sòria, Cuevas de Ayllón, on va néixer un dels dos signants d'aquesta nota. Al llarg de tot el treball de camp, sempre amb persones més grans de setanta anys, es van produir situacions curioses. Per exemple, aquesta sensació gairebé elèctrica que encén el crit de la memòria, quan es tornen a sentir històries ja escoltades a la infància, que van quedar gravades per sempre, sobre tot, perquè ara es pot percebre el vincle amb una cultura construïda i transmesa durant moltes generacions, no sempre admesa ni valorada per les cultures oficials, úniques escrites amb majúscules arreu.

El treball de recollida de material va tenir les seves dificultats. Al principi, la gent gran que vam consultar es mostrava una mica reticent, però ens vam adonar que aquesta actitud era fàcilment superada des del moment que apreciaven el nostre interès per escoltar-los i la nostra valoració positiva cap a la seva tradició, entesa com una forma de cultura pròpia, que els identificava amb el seu passat.

En expressar el nostre objectiu de recollir-lo per tal de donar-lo a conèixer al jovent, abans de la seva desaparició definitiva, es van obrir totalment. Vam poder descobrir així una rica tradició oral, on els contes més universals apareixen adaptats a la seva pròpia situació vital, fins i tot amb el registre lingüístic adequat. També van comprovar que a contar hom aprèn socialment, i que si es fa amb passió i mestria, es pot transmetre tot el misteri que roman al llarg dels temps. Però igualment que els contes amaguen una màgia compartida tant per qui els narra com per qui els escolta, i que, encara que el món estigui tant tecnificat, la comunicació amb relats orals, quan es fa amb la força imprescindible i una llengua directa i senzilla, segueix captivant.

I aquesta màgia es pot percebre amb sensacions diverses en les diferents etapes de la vida. Es poden recordar les esgarrifances i pors infantils, quan els avis narraven, amb descarnat realisme, la valentia del *Calzasblancas* i el terror del *Calzasnegras*, i hom imaginava atemoritzat a la porta del cementiri. Però quan se sent molts anys després, la sensació és una altra, encara que el misteri del narrador continua intacte. Com també segueix intacta la mestria per intentar atraure al receptor abans de començar qualsevol narració, o per tal de despistar l'oient en un no res, si l'emissor no se sent motivat a complaure amb una història:

*"Cuento, cuento,
maricuento,
la burra preñada
y el boche contento".*

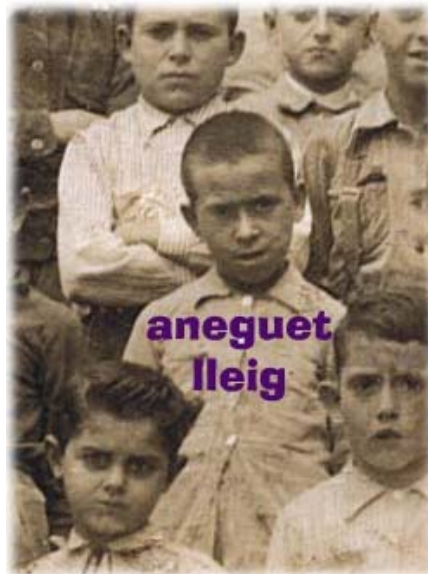
*"Tres pelotitas:
una para Juan,
otra para Pedro
y otra para el que hable
y se ría el primero".*

*"La mujer del herrero
ha malparido.
Y ahora dice el herrero:
-“Todo el trabajo perdido”.*

Així, amb aquests jocs lingüístics, et podien regalar *El pastor mentiroso*, *El pastor que no podía tener hijos*, *El pastor que no sabía tener hijos*, *Pulgarcito y el ojanco*, *El que fue a tierras lejanas*, *Los siete cabritillos*, *Garbancito*, *¿Dónde está Francisco?*, *El alicáncano del cura*, *El ladrón que se fue a confesar*, *La letanía*, *Contar burros*, *El hijo muerto y la matanza*, *Los calzoncillos del alcalde* o *El cuento del cura*.

O *La lechera*, l'adaptació realista del qual portava a pensar en qualsevulla mossa del poble i el dia de la festa major hom fixava qui podria ser la misteriosa noia. O *La zorra y el alcotán*, la història del qual sempre abocava el somriure de que la agudesa de la "zorra" acaba en pura ingenuïtat en front la sagacitat del "alcotán". Són els contes que ells fan seus, puix que formen part de la vida social i familiar, amb el seu propi lèxic i aquests finals irònics d'una clau interpretativa: que el conte i la realitat són dimensions diferents que no es poden confondre, però tampoc excloure. "Y se quedó sin leche, sin traje y descompuesta y sin novio".

Silvano Andrés de la Morena
Carme Muñoz Gimeno

No tenemos la menor seguridad de que en el futuro los seres humanos vayamos a ser mejores, más solidarios ni más tolerantes. En cambio, yo estoy seguro de que mañana alguien me contará una historia que hoy aún no conozco y que me encantará.

Jean-Claude Carrière
Conferència a Kosmòpolis
Barcelona, desembre 2002

